

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén av Bruksvärdets återkomst: nya framtidsutsikter och utmaningar för europeiska produkter och tjänster**(yttrande på eget initiativ)**

(2020/C 97/04)

Föredragande: **Dimitris DIMITRIADIS**

Beslut av EESK:s plenarförsamling	24.1.2019
Rättslig grund	Artikel 32.2 i arbetsordningen
Ansvarig sektion	Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion
Antagande av sektionen	19.11.2019
Antagande vid plenarsessionen	11.12.2019
Plenarsession nr	548
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	191/3/4

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Ekonomiska och sociala kommittén (EESK) anser att tillhandahållande av innovativa, mycket specialiserade produkter och tjänster med välkända och certifierade centrala egenskaper, som tillgodoser konsumenternas behov och uppfyller sociala och miljörelaterade hållbarhetskrav, kan bli en grundläggande och central del av den moderna europeiska konkurrenskraften. Detta yttrande syftar till att upprätta en europeisk identitet i enlighet med globala, systemiska socioekonomiska förändringar.

1.2 EESK menar att utvecklingen på senare tid gör att bruksvärde återigen sätts i centrum för den nutida konkurrensen. Detta gynnar en hållbar återhämtning inom den europeiska produktionens samtliga sektorer och industrier. Utöver deras väldokumenterade socioekonomiska inverkan kan europeiska små och medelstora företag bli en viktig faktor i samband med att Europas ställning inom den nutida arbetsfördelningen omdefinieras för att bemöta den världsomspännande efterfrågan på mångfald.

1.3 "Bruksvärdets återkomst" hänger samman med Europas grundläggande egenskaper: betydande sociokulturell, geologisk och klimatmässig mångfald. Detta visar hur viktigt det är att satsa på mycket specialiserade produkter och tjänster: av hänsyn till konkurrenskraften bör produktionsprocesserna även vara förenliga med politiken för social och miljömässig hållbarhet.

1.4 Om man betänker de massiva stordriftsfördelarna i tillväxt- och utvecklingsekonomier och vägran att ta socialt och miljömässigt ansvar i kombination med den aggressiva protektionismens återkomst i många av de utvecklade länderna, är införandet av specialiserade, kvalitativa och hållbara produktionsmönster troligtvis det bästa (om inte det enda) sättet att ta sig ur den denna fälla – inte enbart för Europa utan hela världen.

1.5 Därför rekommenderar EESK politiska ingripanden med följande inriktning: i) inom nationell styrning och EU-styrning bör man tillämpa en bruksvärdesorienterad policymix som är geografiskt anpassad till lokala förutsättningar och behov, ii) utveckling av en lika ambitiös industripolitik för Europa och främjande av kluster och kooperatism för (halv-) autonoma producenter, varvid bevarandet av mångfald matchar stordriftsfördelar inom specifika, noga utvalda segment inom produktens livscykel, iii) spridning av industriell symbios i syfte att främja den cirkulära ekonomin, iv) förbättring av tillgången till finansiella resurser genom att handlingsplanen för kapitalmarknadsunionen och dess främjande av mikrofinansieringsverktyg genomförs, liksom genom gröna och bruksvärdesrelaterade bankstrategier.

1.6 Yrkesutbildning och livslångt lärande ger en utmärkt möjlighet till nätverkande och klustersamarbete i syfte att sänka kostnaderna för mänsklig utveckling och utgör ett sätt att stärka viktiga horisontella färdigheter.

1.7 Åtkomst till data och datahantering är nästa område för politiska åtgärder. Det kan dock tekniskt och rättsligt sett vara en svår uppgift att säkerställa både digital suveränitet och fysiska och juridiska personers integritet. Å andra sidan måste de som producerar produkter och tjänster även ha möjlighet och förmåga att använda nödvändiga metoder och processer, oavsett om de är digitaliserade eller inte. I anslutning till tillhandahållandet av öppen programvara leder denna diskussion oss tillbaka till behovet av yrkesutbildning och livslångt lärande.

2. Bakgrund till yttrandet

2.1 "Bruksvärde" är svaret på frågan "vad kan en produkt eller tjänst användas till?". I ett bredare, holistiskt synsätt inbegriper detta alla olika positiva och negativa användningsområden, som är direkt relaterade eller framkallas indirekt. Bruksvärde avser alla verkliga, objektiva och/eller subjektivt förväntade särskilda egenskaper hos en produkt eller tjänst under dess hela livscykel ("från vaggan till graven"). Allting, oavsett om det är materiellt eller inte, som har ett bruksvärde är en "ekonomisk tillgång". Under en tidsålder med "kommersialiserad ekonomi" har bytesvärdet (priset) lett till att bruksvärdet hamnat i skymundan för den operativa marknaden, vilket innebär att det senare som bäst skulle framgå av den förra.

2.2 I våra dagar håller människors behov, på grund av arbetsproduktivitetsens allt snabbare tillväxt, gradvis på att övergå till att få tillfredsställa en önskan om mångfald snarare än kvantitet, något som sedan länge har mätts på de ledande världsmarknaderna. I allmänhet håller konsumenternas preferenser på att förflyttas mot produkter och tjänster med specialiserade, differentierade och certifierade kvaliteter. Detta präglar även tillväxtmarknaderna när det gäller särskilda segment av den lokala efterfrågan beroende på ålder, utbildning, sysselsättning, grad av urbanisering etc.

2.3 Det är inte helt oväntat att de senaste tekniska och förfarandemässiga uppgraderingarna syftar till att utöka produktiviteten – inte bara i fråga om att producera kvantitet i mycket stor omfattning, utan framför allt i fråga om att producera differentierade kvaliteter och därigenom förbättra den direkta överensstämmelsen mellan produktion och befintliga preferenser.

2.4 Dessutom leder de allt snabbare teknikförändringarna även till att den typiskt kommersiella karaktären hos varor försvagas och till att det inleds en process med gradvis avkommersialisering, om än av varierande grad inom olika industrier. Allt detta gör att bruksvärde återigen sätts i centrum för den nutida konkurrensen, något som skulle kunna ligga till grund för en hållbar återhämtning inom den europeiska produktionens samtliga sektorer och industrier.

2.5 EU:s institutioner verkar ha uppfattat dessa strukturella förändringar. I kommissionens meddelande COM(2017) 479 ligger fokus på behovet av att investera i en smart, innovativ och hållbar europeisk industri. EESK svarade med ett remissyttrande⁽¹⁾, där behovet av att expandera små och medelstora företags verksamhet och av att främja relevant innovation framhölls.

2.6 I ett mer aktuellt förberedande yttrande efterlyste EESK "ett helhetsperspektiv för att förlika tillväxt-, klimat- och miljöutmaningar samt samhällsproblem i en modell för 'rättvis övergång'". På denna grund uppmanade kommittén vidare kommissionen och medlemsstaterna att "anta en långsiktig och heltäckande strategi med en global vision" där "EU:s attraktionskraft måste vara en prioritering för all industripolitik som bygger på innovation och konkurrenskraft"⁽²⁾.

2.7 Mer nyligen, mot bakgrund av dilemmat mellan höga kostnader och åtgärder mot växthuseffekten, undersöker EESK i sitt yttrande på eget initiativ om det industriella perspektivet på att göra klimatpolitiken och energipolitiken förenliga⁽³⁾ om gränsjusteringsåtgärder avseende det interna priset på växthusgasutsläpp är tekniskt och rättsligt genomförbara. I det dokumentet rådde EESK kommissionen att se närmare på detta och andra politiska alternativ såsom ett reformerat utsläppshandelssystem, koldioxidjustering vid gränserna och momsatser anpassade efter koldioxidintensitet.

2.8 Detta yttrande på eget initiativ går ett steg längre. Det pekar på vad en heltäckande strategi för industripolitiken bör inbegripa för att positionera om den europeiska produktionen av varor och tjänster i den globala kontexten, på grundval av en ekosocial öppen marknadsmodell som svarar mot EU:s tradition och framtid.

⁽¹⁾ EUT C 227, 28.6.2018, s. 70.

⁽²⁾ EUT C 197, 8.6.2018, s. 10.

⁽³⁾ EUT C 353, 18.10.2019, s. 59.

3. Mikronivå

3.1 Nämnda strukturella förändringar gör små och medelstora företag mer "användbara": utöver deras väldokumenterade socioekonomiska inverkan – i form av ett kraftigt stärkt mervärde i ett modernt samhälle och nya arbetstillfällen – kan små och medelstora företag bli huvudfaktorn i samband med att den europeiska produktionen ompositioneras, med tanke på deras förmåga att bemöta de specifika behoven hos nischmarknader och den ökande efterfrågan på mångfald världen över.

3.2 Små och medelstora företag blir inte automatiskt mindre sårbara av att man erkänner den betydelse de har i dag. Ett av syftena med detta yttrande är därför att bidra till att hitta nya sätt att stödja europeiska små och medelstora producenter för att de ska få bukt med storleksrelaterade nackdelar. EESK upprepar sin uppmaning till att främja nya metoder för nätverkande, klustersamarbete och kooperatism som bevarar producenternas autonomi till förmån för produktion av varor med differentierad kvalitet, samtidigt som vissa segment inom livsrymden för de produkter som produceras gynnas med hjälp av stordriftsfördelar. Detta skulle kunna vara tillämpligt exempelvis på utformning och marknadsföring av varor, inrättande av företagsinkubatorer och förinkubatorer, inom transport och logistik, tillgång till finansiella resurser, åtkomst till och användning av stordata och specialiserade databaser samt interkonnektivitet i samband med den cirkulära ekonomin.

3.3 Det är viktigt att förbättra tillgången till finansiella resurser och tjänster för europeiska företag och särskilt för små och medelstora företag. Genomförandet av handlingsplanen för kapitalmarknadsunionen är centralt eftersom den innehåller mikrofinansieringsverktyg för innovation, uppstarts företag och onoterade företag liksom metoder för att göra det enklare att föra in och anskaffa kapital på offentliga marknader etc. Vidare bör gröna och bruksvärdesrelaterade bankstrategier främjas ytterligare, med tanke på vikten av miljömässiga och sociala aspekter med anknytning till varor och tjänster (antingen direkt eller indirekt). Lämpliga kompetenscentrum skulle kunna vara mycket behjälpliga i fråga om att inbegripa hållbarhetsprinciper i de små och medelstora företagens verksamheter.

3.4 Särskild uppmärksamhet bör även ägnas åt övergången till en cirkulär ekonomi och åt att uppmuntra producenter till att samarbeta och dela resurser på ett effektivt sätt. Därför framhåller EESK, förutom att betona betydelsen av att tillhandahålla de europeiska konsumenterna så objektiv information som möjligt, vikten av att inrätta ekoindustriparker och ekoindustriområden. En grupp tillverknings- och tjänsteföretag kan förbättra miljöprestandan och uppnå bättre ekonomiska resultat genom att samarbeta när det gäller förvaltning av miljö- och resursfrågor, bland annat avseende energi, vatten och material. Denna rumsliga "symbios" främjar resursdelning mellan enheter i samma sektor eller till och med mellan olika sektorer.

3.5 Fördelarna med industriell symbios är märkbara på alla hållbarhetsnivåer: breddningen av kopplingarna "framåt" och "bakåt" inom industriområden och produktionsområden förvandlar kostnaderna för bortskaffande och behandling av avfall till en resultatenhet genom att minska kostnaderna för råmaterial, maximera användningen av underutnyttjade resurser och anläggningar, sprida kostnaderna för ny infrastruktur och investera i samarbete med berörda parter från samma sektor eller till och med andra sektorer.

3.6 Vidare blir resursförvaltning en källa till innovation, ger mervärde till "värdelösa" eller "obrukbara" resurser och öppnar upp nya affärsmöjligheter, samtidigt som det möjliggör efterlevnad av föreskrifter och undanröjer risken för ekonomiska påföljder. Lika viktiga är miljöfördelarna: genom industriell symbios minskar användningen av råvaror, och nettoavfallsgenereringen och koldioxidutsläppen minskas utan att den ekonomiska verksamheten äventyras. Dessa faktorer kan tjäna som grund för en tydlig global certifiering av slutprodukten i syfte att ytterligare belysa kvaliteten på europeiska produkter och tjänster.

3.7 Genom att förbättra europeiska företags, och då särskilt små och medelstora producenters, förmåga att effektivt hantera all relevant data och information (affärsunderrättelser är ett nytt relevant begrepp) ökar deras möjligheter att överleva, men även deras förmåga att anpassa sig till en föränderlig global marknad:

- Smartare resursanvändning, i och med att realtidsdata om status för produkter som t.ex. fordon och andra maskiner gör det möjligt för företag att identifiera möjliga misslyckanden och planera prediktivt underhåll och reparationer i enlighet med detta, och därigenom förlänga produkternas livslängd.
- Större försörjningstrygghet tack vare den pågående övergången till cirkulär ekonomi, dvs. minskat beroende av nya resurser och ökad användning av återvunna varor, leder till lägre exponering för volatila råvarupriser för företagen och därigenom till att de blir mer motståndskraftiga.

- Tillhandahållande av produkter som en tjänst, användning av sensorer för att beakta användningen – konsumenterna kan betala avgifter i enlighet med förbrukningen medan företagen fortfarande äger produkten, vilket gör det möjligt att använda produkter längre samtidigt som konsumenterna bara betalar för vad de faktiskt använder.
- Ökad flexibilitet och konkurrenskraft tack vare att man verkligen tar itu med utmaningar som högre volatilitet, kundinteraktion och kundlojalitet samt den kostsamma frågan om bortskaffande av avfall.
- Nya sätt att interagera med kunder på ett kreativt sätt, varigenom företag kan inrätta mer intima tjänsteförhållanden med dem och "skräddarsy" produkter och tjänster på ett mer effektivt sätt.

3.8 Sist men inte minst är frågan om nätverkande och klustersamarbete även relevant när det gäller utveckling av de färdigheter som krävs bland arbetstagarna. Cedefop har betonat att det behövs mer samarbete, i synnerhet inom lärande på arbetsplatsen, mellan yrkesutbildningsinstitut, universitet, forskningscentrum och företag. Horisontella färdigheter bör stärkas genom inledande men även livslånga inlärningsprocesser i syfte att skapa mer flexibla tillverkningsprocesser och främja kreativitet och innovation, bland annat i förhållande till den digitala omvandlingen etc.

4. Makronivå

4.1 Återindustrialisering i betydelsen att återuppbygga en multisektoriell produktionsstruktur i Europa framträdde med eftertryck efter en period med avindustrialisering och ökande utlokalisering till andra regioner, främst utanför Europa. Återställandet av ett diversifierat, produktivt hållbart "ekosystem" anses ha flera positiva effekter på den socioekonomiska utvecklingen. Detta är på grund av att det i) skapar produktiva kopplingar "framåt" och "bakåt", ii) stärker lokala marknader, iii) minskar nivån på produktionens beroende, och därigenom främjar den lokala ekonomins motståndskraft, och iv) framkallar tvärvetenskapliga forsknings- och utvecklingsverksamheter som främjar innovation med avseende på produktionsprocesser och egenskaperna hos de produkter och tjänster som erbjuds.

4.2 För att få till stånd en återhämtning inom den europeiska produktionen och dra nytta av den befintliga globala trenden med återflytt av verksamhet måste den europeiska konkurrenskraften befästas inom ramen för dagens internationaliserade marknader. Globala värdekedjor drabbas av betydande förändringar: i) fortsatta nedgångar sedan den globala finanskrisen, ii) "regionalisering" som en strategi för att flytta närmare de stora konsumentmarknaderna och iii) omstrukturering av den geografiska uppdelningen av produktionskedjor.

4.3 Att kvalitet prioriteras vid sidan av pris och att varors typiskt kommersiella karaktär försvagas hänger samman med Europas grundläggande egenskaper – ett område som är fullt av sociokulturell, geologisk och klimatmässig mångfald där samtidigt – eller kanske just därför – små och medelstora företag fortsätter att spela en viktig roll som "förstärkare" i ekonomin. Tillhandahållande av innovativa, mycket specialiserade produkter och tjänster med välkända och certifierade centrala egenskaper, som tillgodoser konsumenternas behov och är socialt och miljömässigt hållbara, kan således bli en grundläggande och central del av den moderna europeiska konkurrenskraften.

4.4 Detta argument är än mer övertygande om man betänker den bipolära värld som nyligen börjat ta form: de massiva stordriftsfördelarna i tillväxt- och utvecklingsekonomierna och vägran att ta socialt och miljömässigt ansvar i kombination med den aggressiva protektionismens återkomst i många av de utvecklade länderna, där Europa fångats i mitten (och exempelvis drabbas av handelskriget mellan Förenta staterna och Kina). Spektakulära tekniska, sociala och demografiska förändringar ger upphov till dramatiska förändringar av den globala ekonomins karaktär och struktur, och till att nya lokala marknader och behov växer fram. Anpassning till systemisk utveckling och införande av tidigare nämnda egenskaper när det gäller specialiserad, kvalitativ och hållbar produktion skulle kunna erbjuda en väg ut, och inte bara för Europa utan hela världen.

5. Relevant politiskt förslag på lokal och nationell nivå samt EU-nivå

5.1 För att ta itu med alla de utmaningar som är förenade med att upprätta en europeisk identitet och befästa den roll som europeiska produkter och tjänster har i den globala ekonomin måste EU och medlemsstaterna investera mycket mer resurser i forskning och utveckling, utbildning, infrastruktur, marknadsföring och innovativ teknik. I detta syfte krävs en ambitiös industripolitik för Europa, såsom förespråkas av de europeiska arbetsmarknadsparterna, det civila samhället och andra berörda parter, med fokus på innovation, smart lagstiftning, sociala partnerskap, frihandel och socialt och miljömässigt ansvar.

5.2 Med tanke på hur snabbt den globala konkurrensen förändras och intensifieras är handelspolitik ett måste. Vidare är det centralt för att bekämpa internt framkallade marknadsmisslyckanden. I stället för att fångas i en protektionistisk spiral bör man inom nationell styrning och EU-styrning ta fram och tillämpa en bruksvärdesorienterad policymix som är geografiskt anpassad till lokala förutsättningar och behov: i) standardiserings- och certifieringsåtgärder för inhemskt skydd och för främjande av europeiska varumärken utomlands, ii) (pro-)aktiv ekonomisk diplomati som drar nytta av internationella politiska, kulturella och socioekonomiska band, iii) användning av offentlig upphandling som ett instrument för att driva igenom kvalitetsstandarder på de europeiska marknaderna och iv) främjande av nödvändiga infrastrukturinvesteringar och institutionella arrangemang för att ytterligare stärka den lokala produktionens konkurrenskraft.

5.3 Ovannämnda smarta handelslagstiftning bör gå hand i hand med smart industripolitik på EU-nivå och nationell nivå: i) digitalisering, cyberisering och AI-tillämpningar inom produktionen, ii) investering i utvecklingen av mer kraftigt differentierade och mycket specialiserade produkter och tjänster, iii) investering i den tekniska förmågan att effektivt producera differentierade varianter, iv) främjande av kluster och kooperatism hos (halv-)autonoma producenter, varvid bevarandet av mångfald matchar stordriftsfördelar inom specifika, noga utvalda segment i produktens livscykel, v) spridning av systemet för industriell symbios i syfte att främja den cirkulära ekonomin samt vi) ytterligare förstärkning av kopplingarna mellan produktion och forskning och utveckling, även inom mindre tillämpade vetenskapliga områden (se den relevanta diskussionen om nya Horisont Europa 2020–2025).

5.4 Särskilt när det gäller ovannämnda främjande av riktade klustersamarbeten och industriell symbios kommer det att krävas regionala och branschspecifika studier för att ta reda på vilka segment i den lokala produktionen som olika typer av nätverkande och kooperatism skulle kunna upprättas inom.

5.5 Såsom redan nämnts är både yrkesutbildning och livslångt lärande ett verktyg för nätverkande och klustersamarbete i syfte att uppnå stordriftsfördelar när det gäller kostnaderna för mänsklig utveckling som arbetsgivare måste stå för, liksom ett sätta att stärka den avgörande förmågan att främja kreativitet, innovation och anpassbarhet i produktionsprocessen. Framtida europeisk politik för yrkesutbildning och livslångt lärande kommer att behöva prioritera dessa horisontella färdigheter inom samtliga nivåer på en mängd olika sätt, bland annat nya inlärningsmetoder med hjälp av uppdaterad teknik och nya finansieringsmekanismer, för att på så sätt hjälpa produktionsenheter att ta tillvara på de senaste framgångarna och använda dem för att utveckla nya differentierade produkter.

5.6 Dataåtkomst och datahantering är nästa område för politiska åtgärder för att stödja europeiska producenter och tjänsteleverantörer i fråga om att svara mot dagens utveckling av globaliserade marknader och att utnyttja konkurrensfördelar inom mycket specialiserade produkter och tjänster. Detta är särskilt viktigt för små och medelstora företag. Fri dataåtkomst går dock hand i hand med större risk för datamissbruk. Det kan tekniskt och rättsligt sett vara en svår uppgift att säkerställa både digital suveränitet och fysiska och juridiska personers integritet, men är samtidigt centralt.

5.7 Slutligen, utöver redan enklare åtkomst till en exponentiellt växande datamängd, måste producenter av produkter och tjänster även ha möjlighet och förmåga att använda en nödvändig "verktygslåda" för datahantering, som består av metoder och processer, oavsett om den är digitaliserad eller inte. Affärsunderrättelser är ett relativt nytt begrepp i relevant litteratur och beskriver just förmågan att utnyttja uppgifter och dataset. I kombination med tekniska och juridiska åtgärder när det gäller tillhandahållande av öppen programvara leder denna diskussion oss tillbaka till de relevanta horisontella färdigheter som måste utvecklas genom yrkesutbildning och livslångt lärande.

Bryssel den 11 december 2019.

Luca JAHIER
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*